



ITINERA
BRAIN TRUST



BELGIË ONTSLOTEN

INDICATOREN
VOOR EEN PAD NAAR 2030

We verzamelden 30 indicatoren die samen een boordtabel vormen voor het land.

Naast de gesprekken in het kader van de Brain Trust, vonden we het nodig om enkele statistieken samen te brengen die de huidige situatie en de evolutie van ons individuele en collectieve leven in kaart brengen. Door hun objectiviteit en algemeenheid vormen deze gegevens een aanvulling op de specifieke standpunten die naar voren zijn geschoven tijdens de uitwisselingen waarover wij verslag hebben uitgebracht. Veel van de indicatoren werden in die gedachtenoefening gebruikt.

De structuur van de boordtabel stemt overeen met de prioriteiten uit de Brain Trust: duurzame energie en infrastructuur, levenskwaliteit in verband met gezondheid en opleiding, inclusie, en goed bestuur. We hebben een eerste groep indicatoren toegevoegd die verwijzen naar de fundamentele wensen en verwachtingen van de burgers.

Dit *dashboard* is dus zeker niet volledig, en negeert de onderwerpen die niet diepgaand zijn uitgediept in de sessies en opvolggesprekken. Maar het heeft de verdienste van een zekere eenvoud en samenhang over de domeinen heen. Het onderscheidt zich van andere die, omgekeerd, van een overvloed of specificiteit getuigen die het gebruik ervan in een algemene analyse niet vergemakkelijken. De gebruikte bronnen worden voor elke indicator aangegeven. Een opmerking over de keuze van de indicator werd alleen toegevoegd wanneer verduidelijking nodig leek.

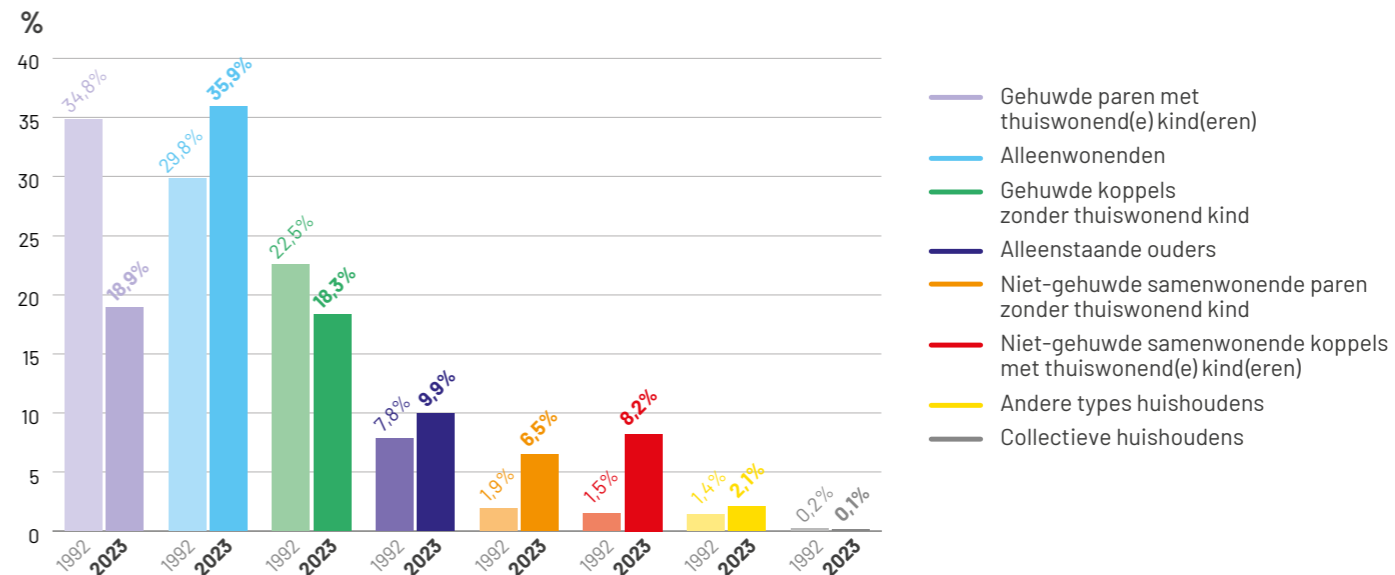
Aan het einde van het document nemen we alle indicatoren op in een tabel met situatie en trend, positief, negatief of gemengd.

Evolutie van het aantal alleenwonenden en eenoudergezinnen

Deze indicator wordt gekozen vanwege de algemene positieve impact van relaties op mensen, of het nu gaat om hun tevredenheid met hun leven, hun gezondheid, hun participatie, enzovoort. In 2050 zal immers meer dan de helft van de gezinnen in België uit singles bestaan of éénoudergezinnen zijn. Hoe zullen we daar als samenleving mee omgaan?

LEVENSBELANGRIJKE INDICATOREN

De eerste groep indicatoren richt zich op de fundamentele elementen van ons individuele en collectieve bestaan: leven met anderen, onze gezondheid, leren, onze productief vermogen, onze relatie met de leefomgeving, politiek en ten slotte de perceptie van ons welzijn.

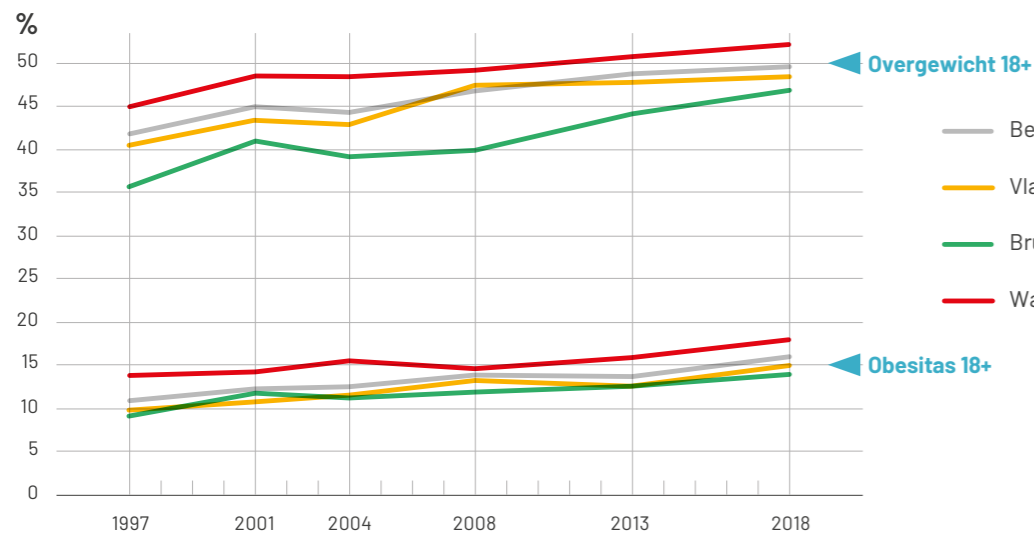


Evolutie van overgewicht en obesitas

INDICATOR 2

Deze indicator is gekozen vanwege de negatieve impact van overgewicht en obesitas – één van de belangrijkste welvaartsziekten – op de gezondheid van mensen.

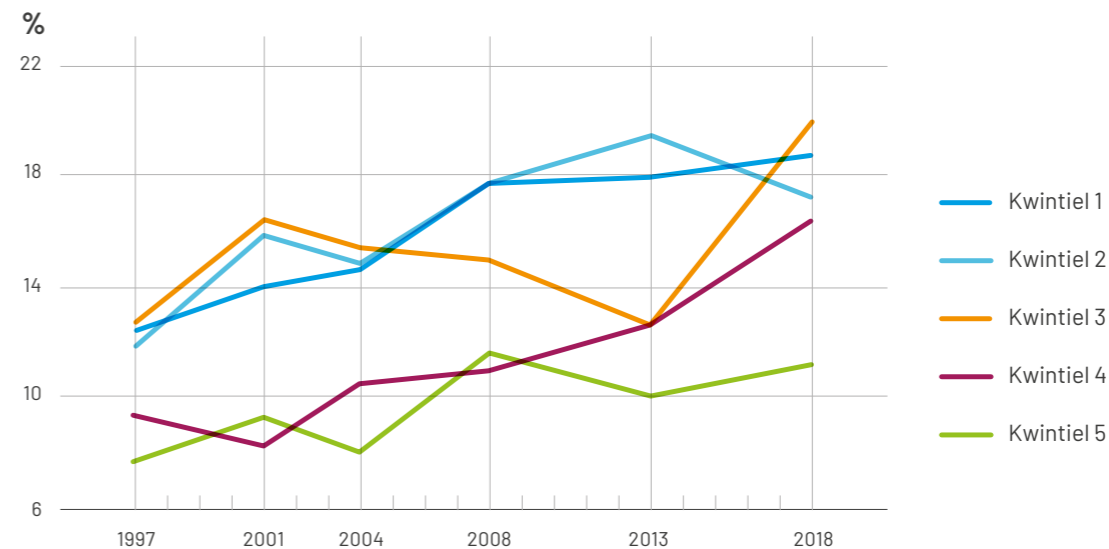
Bovendien wordt obesitas, het topje van de ijsberg van overgewicht, vaak in verband gebracht met psychosociale problemen of lijden. Het houdt ook verband met de kwaliteit van onze voeding en eetgewoonten.



Obesitas bij 18+ volgens inkomenskwaartil

INDICATOR 2

Het onderscheid naar inkomensniveau wijst op het belang van maatschappelijke determinanten en de ongelijke verdeling van welvaartsziekten.

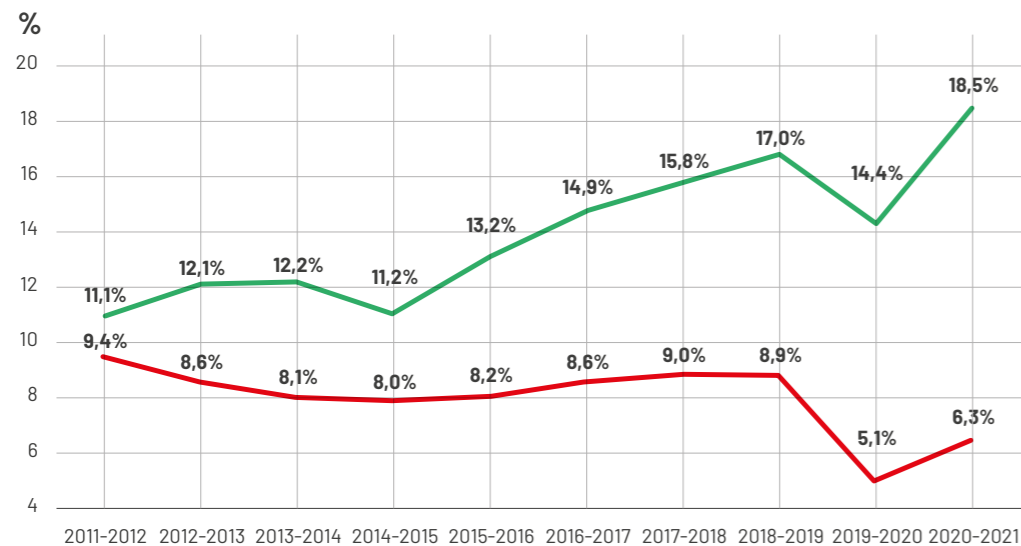


Evolutie van het percentage voortijdige schoolverlaters

INDICATOR 3

Deze indicator is gekozen vanwege de negatieve cumulatieve impact ervan op het leven van individuen én op de gemeenschap: voortijdig schoolverlaten is de koninklijke weg naar armoede en uitsluiting.

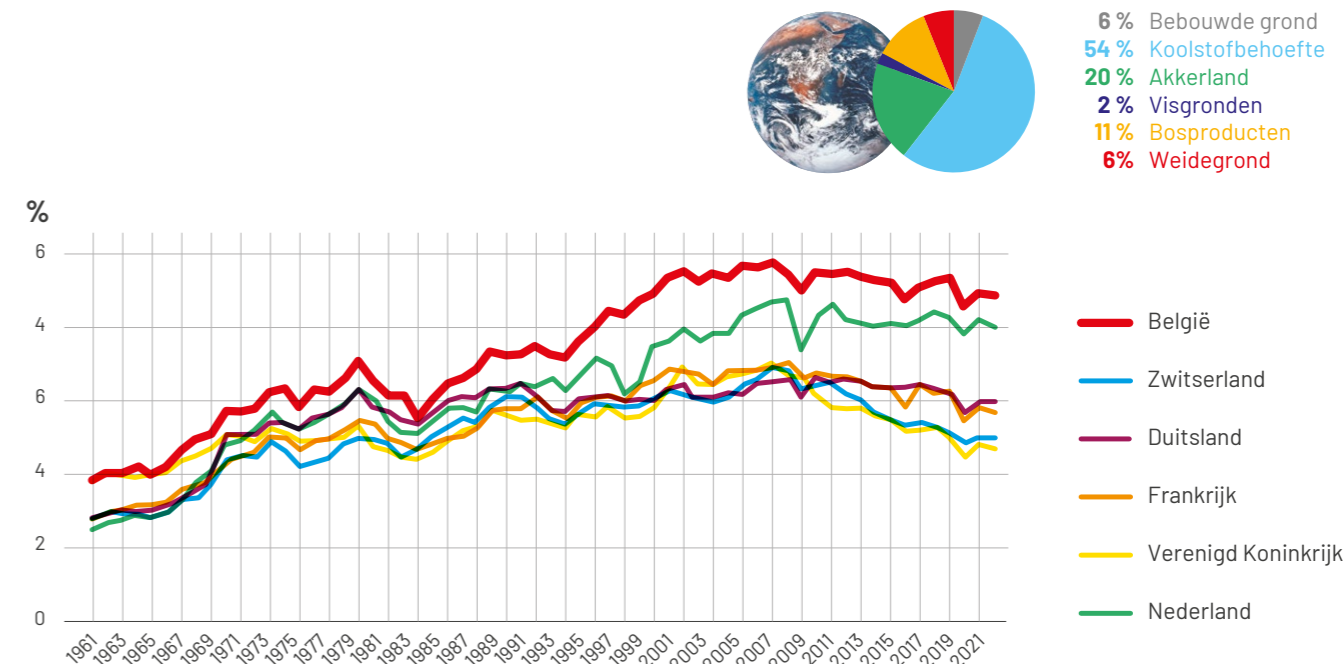
De meestal geciteerde cijfers zijn afkomstig van Statbel en de Europese Enquête naar de Arbeidskrachten. Deze gegevens zijn daarom bediscussieerbaar, en we geven de voorkeur aan de administratieve cijfers uit het onderwijs. Enkel de cijfers voor de Vlaamse Gemeenschap zijn momenteel beschikbaar.



Evolutie van onze ecologische voetafdruk

INDICATOR 4

Ecologische voetafdruk, uitgedrukt in het aantal benodigde aardes.



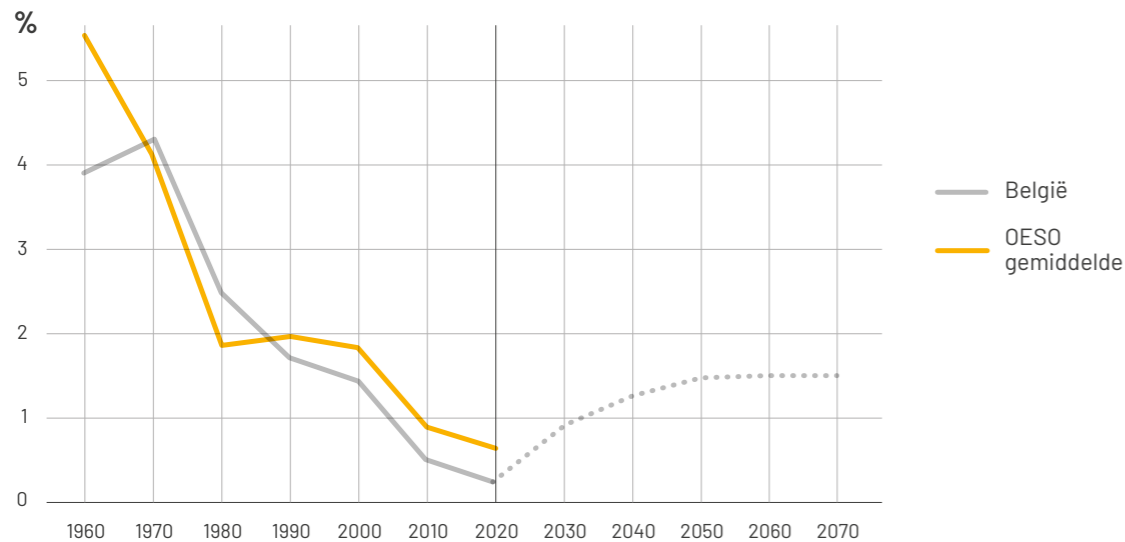
Dit werk is gelicenseerd onder een Creative Commons
Naamsvermelding-GelijkDelen 4.0 Internationale Licentie.

Evolutie van onze productiviteitsgroei

INDICATOR 5

De impact van productiviteit op de sociaal-economische dynamiek is moeilijk te overschatten. Ze is een soort maat voor de snelheid van onze economie. Wel, die snelheid is niet hoog genoeg om ons economisch en samenlevingsmodel te ondersteunen.

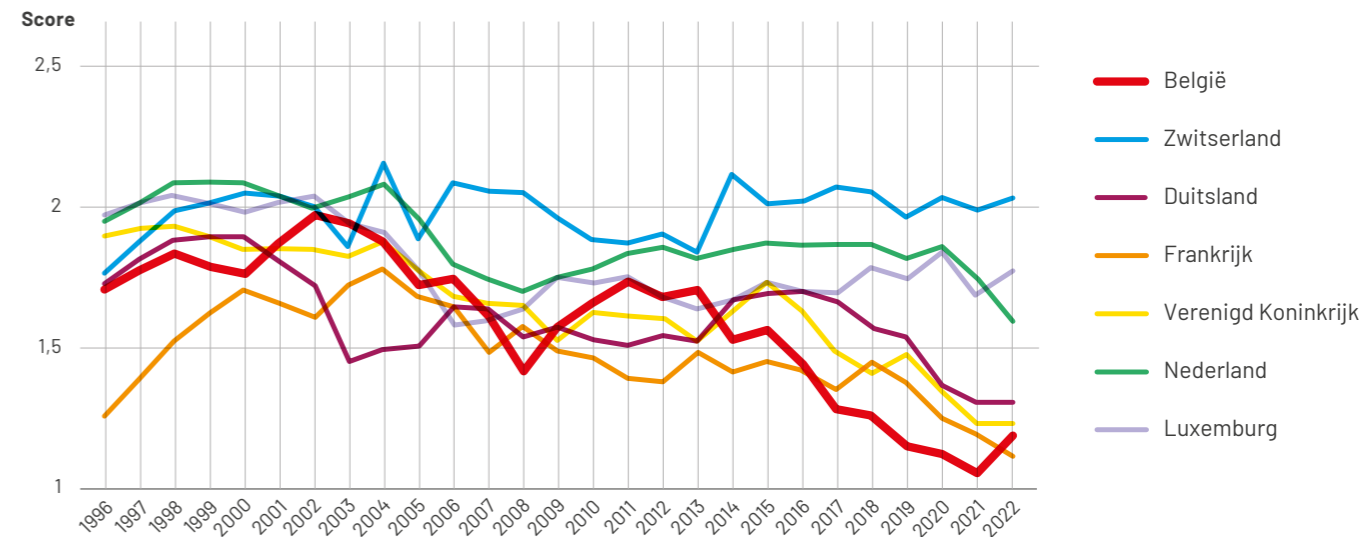
Productiviteitsgroei 1960-2070e



Evolutie van de effectiviteit van de overheid

INDICATOR 6

België verliest aansluiting met de kopgroep van onze buurlanden

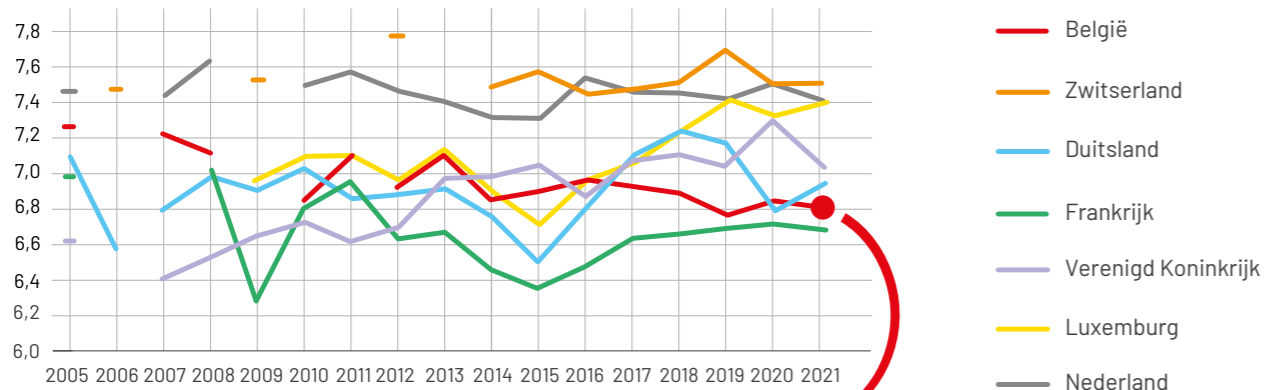


Evolutie van perceptie van welzijn

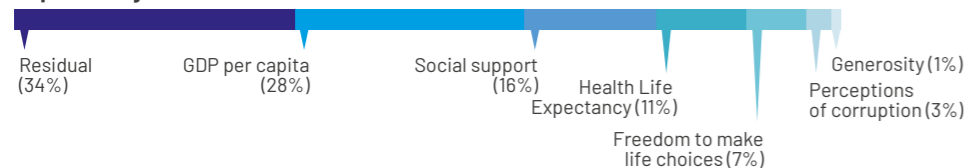
INDICATOR 7

Deze indicator heeft, ondanks de kritiek die erop kan worden geuit, de verdienste om rekening te houden met hoe tevreden de Belgen zelf zijn met hun leven. De vraag die wordt gesteld is : "Stel je een ladder voor waarvan de sporten genummerd zijn van 0 onderaan tot 10 bovenaan. De bovenkant van de ladder vertegenwoordigt het best mogelijke leven voor jou en de onderkant van de ladder vertegenwoordigt het slechtst mogelijke leven voor jou. Op welk niveau van de ladder denk je dat je op dit moment persoonlijk bent?"

De meerwaarde ligt ook in de mate waarin "objectieve" factoren deze perceptie kunnen verklaren. ("Residual" slaat daarbij op de ondergrens van een hypothetisch land dat op alle categorieën het laagste zou scoren.)



Explained by:



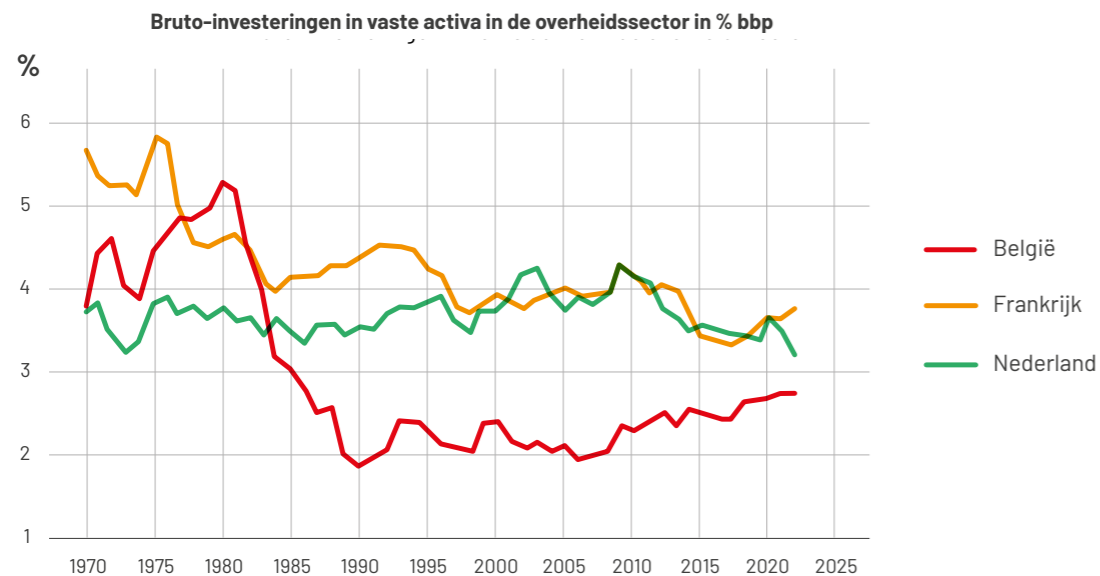
DUURZAME ENERGIE EN INFRASTRUCTUUR

BRON: worldhappiness.report

Bruto investeringen in vaste activa door de overheid

INDICATOR 8

In hoeverre draagt de overheid bij aan de bruto-investeringen in vaste activa, lees: in de infrastructuur waarop de economie en de samenleving verder bouwt?

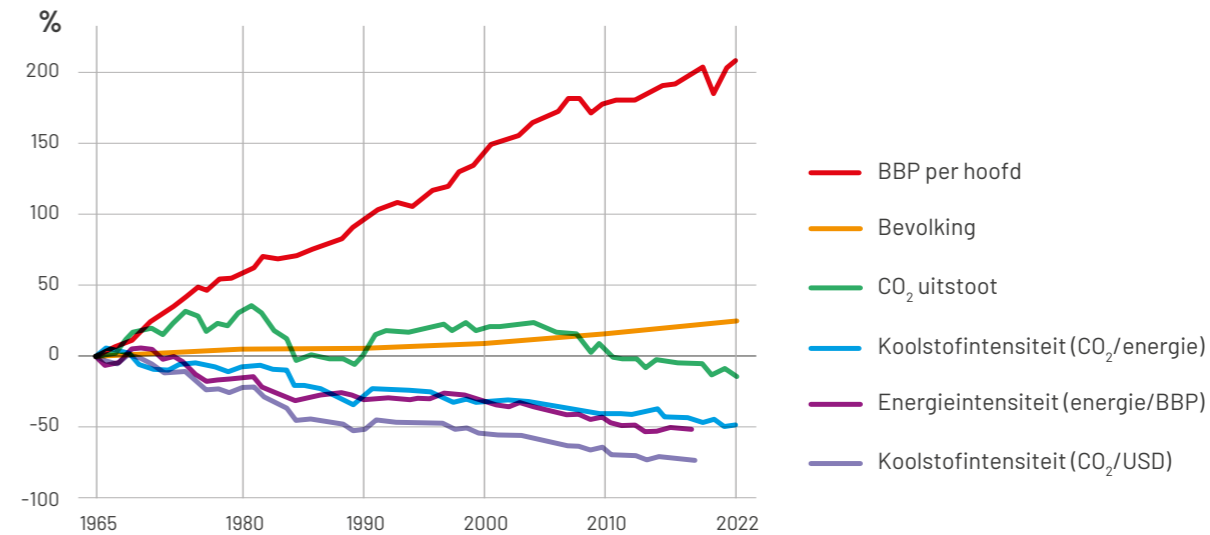


De ont koppeling tussen groei en broeikasgasuitstoot

INDICATOR 9

De Kaya-identiteit drukt het totale broeikasgasemissieniveau uit als het product van vier factoren: menselijke bevolking, BBP per hoofd van de bevolking, energie-intensiteit van het BBP, en koolstofintensiteit van de energie.

Op de grafiek is de ont koppeling van ons land te zien in procentuele groei ten opzichte van 1965.



Subsidies voor fossiele brandstoffen

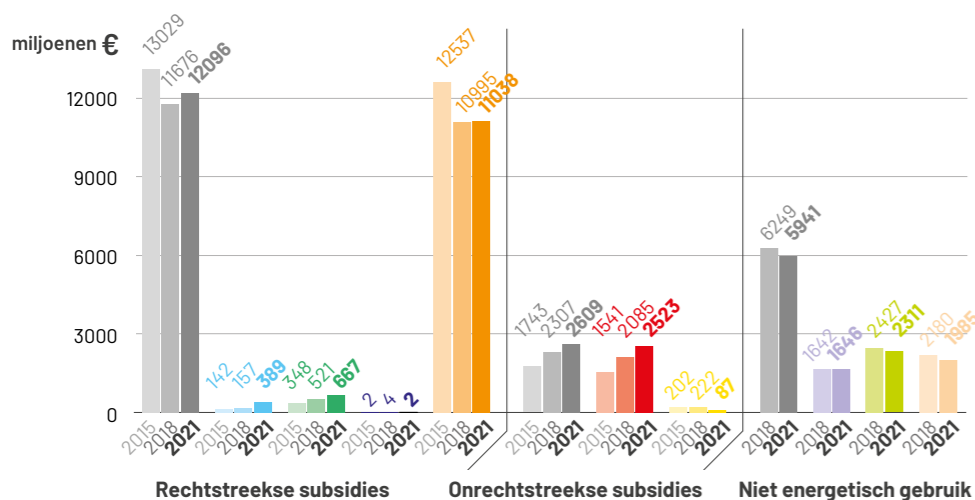
INDICATOR 10

Deze tabel biedt een overzicht van de rechtstreekse en onrechtstreekse subsidies die het gebruik van fossiele brandstoffen ondersteunen zoals door de FOD Financiën opgemaakt. "In 2021 bedroegen de totale rechtstreekse en onrechtstreekse subsidies voor fossiele brandstoffen 14.706 miljoen euro. De directe subsidies bedroegen in 2021 12.096 miljoen euro, 2,4% van het bbp. Het leeuwendeel van deze rechtstreekse subsidies gaat over accijnsvrijstellingen en sociale correcties. In het kader van de energiecrisis werd bovendien ondersteuning voorzien voor 216 miljoen euro extra in 2021. Daarnaast gaat zo'n half miljard rechtstreekse subsidie bijvoorbeeld naar tankkaarten..."

Bij de indirecte subsidies is de belangrijkste post de fiscale regeling voor bedrijfswagens - opnieuw een hefboom voor defossilisering én een oproep tot een betere loonvorming in ons land.

Ook het internationale zeevervoer en de luchtvaart blijven genieten van subsidies voor fossiele brandstoffen, ter waarde van bijna 900 miljoen euro in 2021.

In de meest recente editie van de inventaris zijn ook subsidies voor fossiele producten voor niet-energetisch gebruik of als grondstof voor de industrie opgenomen. De subsidie hiervoor wordt geschat op 1,2% van het bbp in 2021 (5,9 miljard euro)."



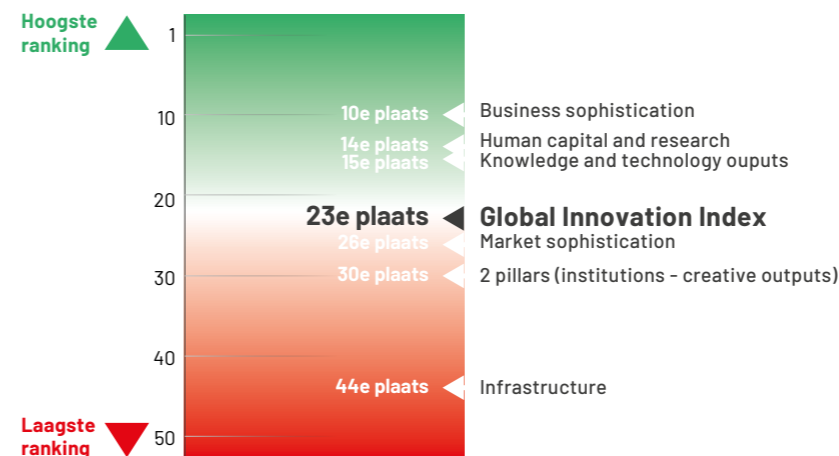
- Totaal rechtstreekse subsidies**
- Overdrachten (sociale tarieven)
- Inkomstenbelasting (tankkaarten)
- Verlaagd BTW-tarief op steenkool
- Accijnzen (vrijstellingen en verschillen in tarieven tussen producten)
- Totaal onrechtstreekse subsidies**
- Bedrijfswagens
- BTW-vrijstelling voor vliegtuigtickets
- Totaal niet-energetisch gebruik**
- LPG
- Nafta
- Overige

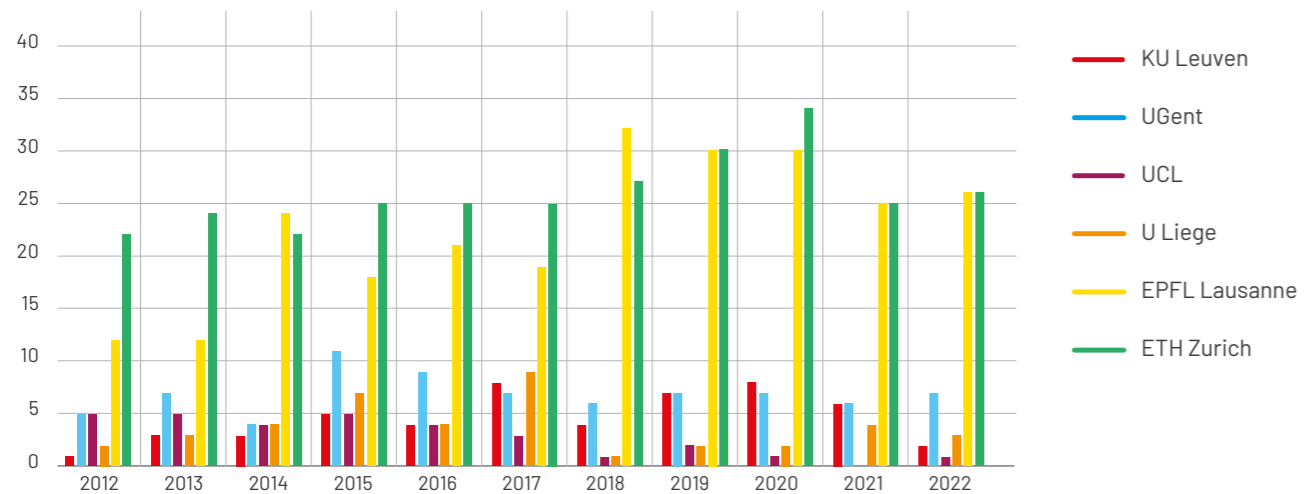
Global Innovation Index

INDICATOR 11

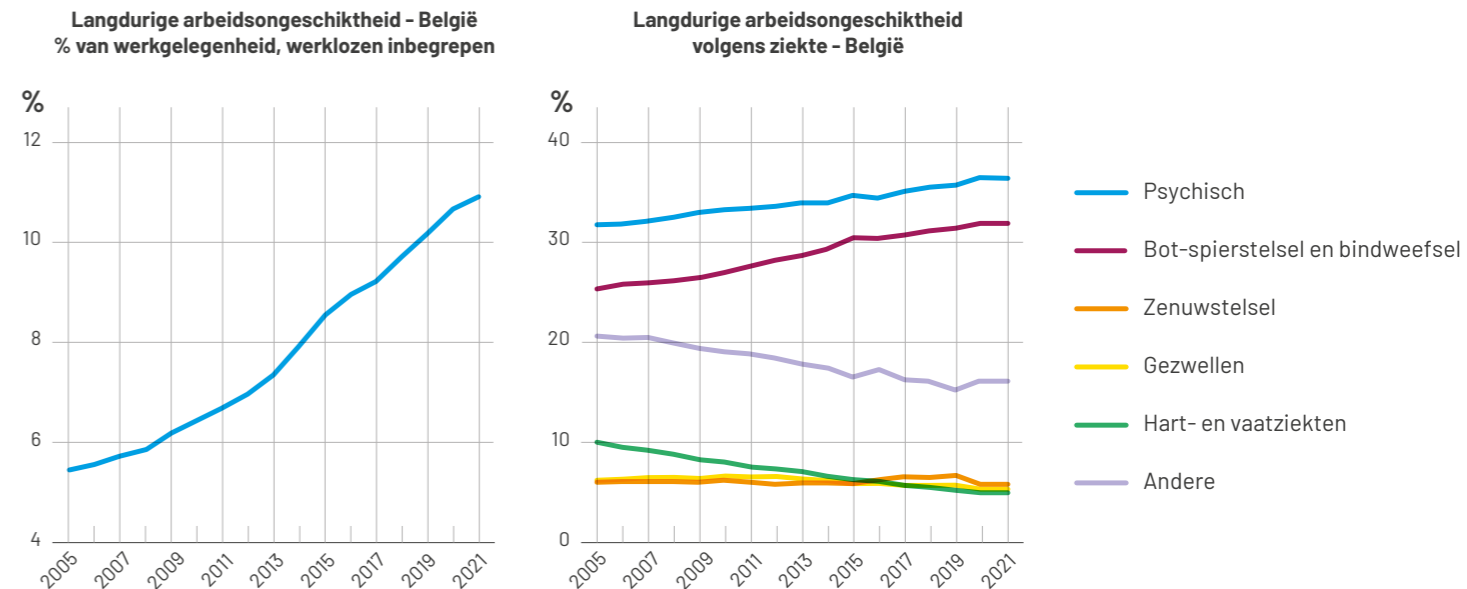
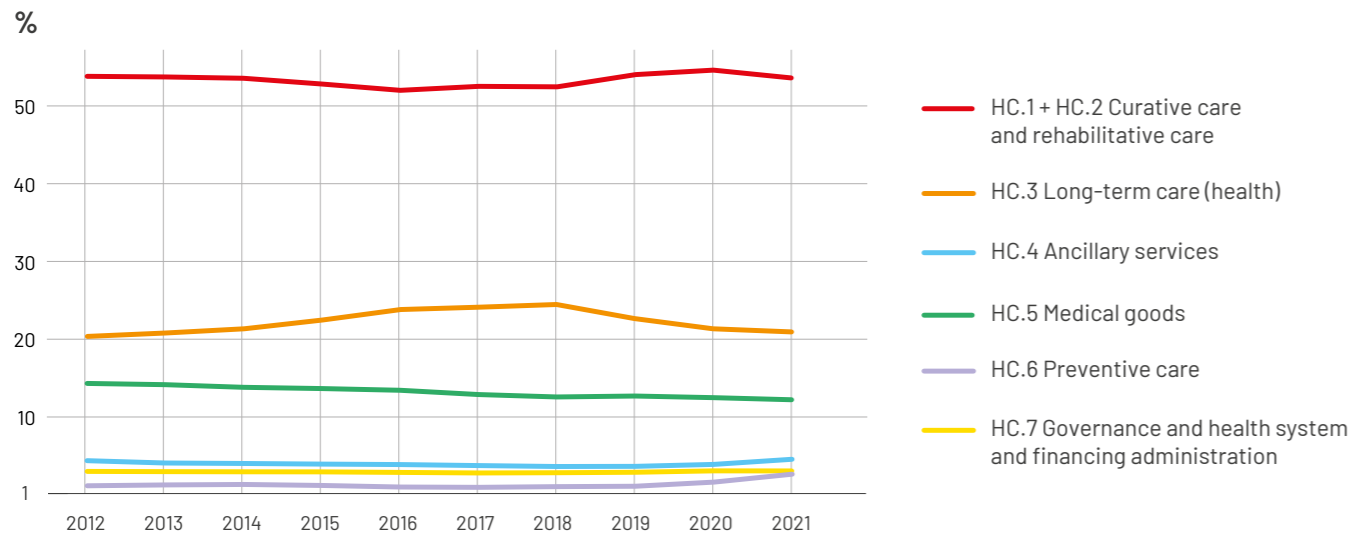
België staat net niet in de top-20 van de meest innoverende landen volgens de WIPO. We doen het goed in termen van O&O-uitgaven als % van het bbp ("business sophistication"), redelijk als het om onderwijs gaat - behalve voor het aantal STEM-afgestudeerden - en (heel) wat minder goed voor infrastructuur zoals digitale participatie, of voor productiviteitsgroei.

Overzicht van de Belgische ranking in de 7 domeinen van de Global Innovation Index in 2023



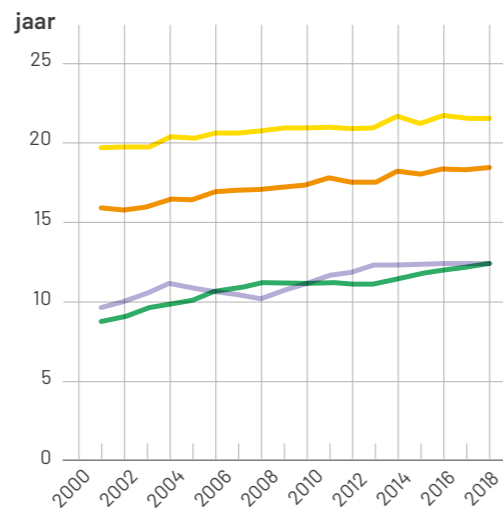
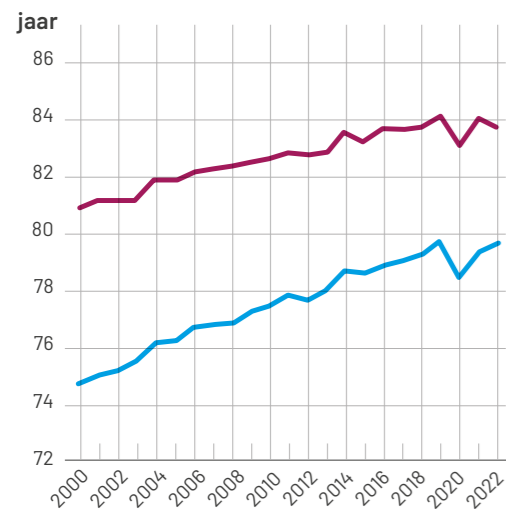


LEVENSKWALITEIT



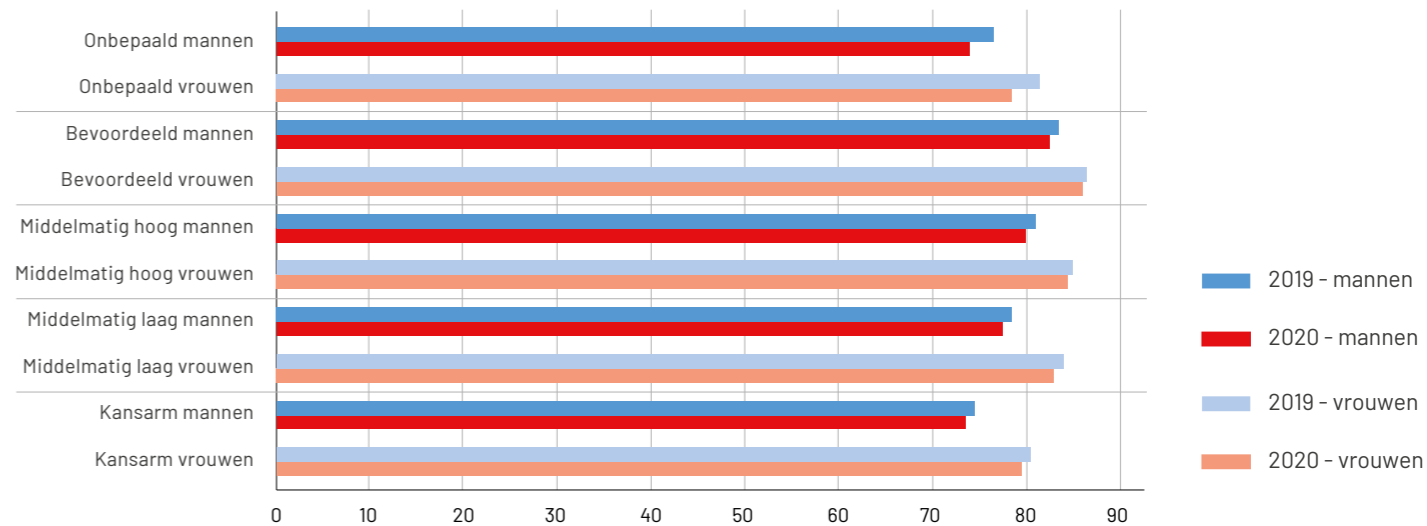
Levensverwachting bij de geboorte per geslacht, België, 2000-2022

Levensverwachting (EV) en levensverwachting zonder beperkingen (EVSI) op 65-jarige leeftijd, per geslacht, België, 2001-2018



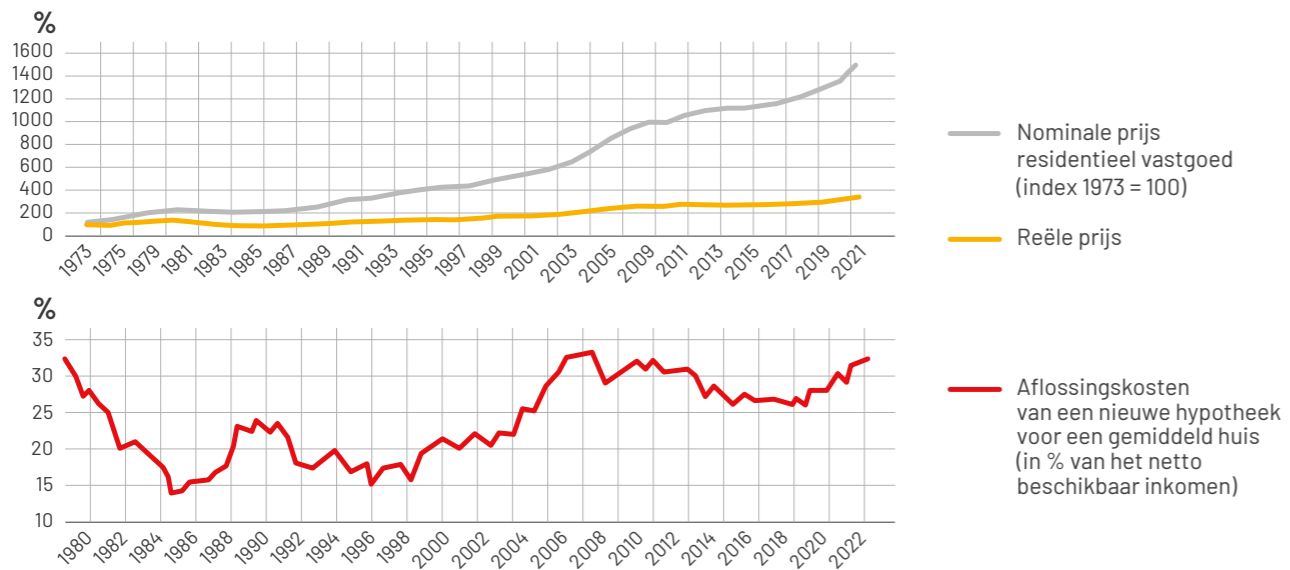
- Mannen
- Vrouwen
- EV mannen 65
- EV vrouwen 65
- EVSI mannen 65
- EVSI vrouwen 65

Levensverwachting naar socio-economische status



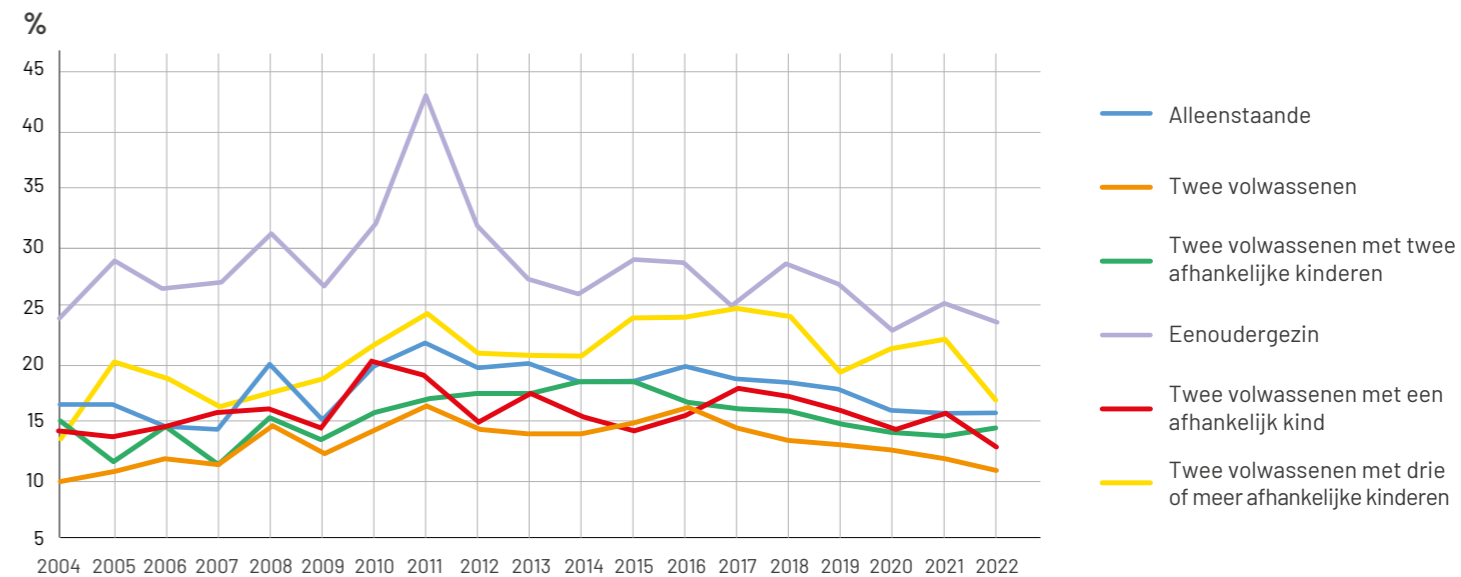
Evolutie van de huisvestingskost

INDICATOR 16



Gebrekkige huisvesting volgens huishouden in België

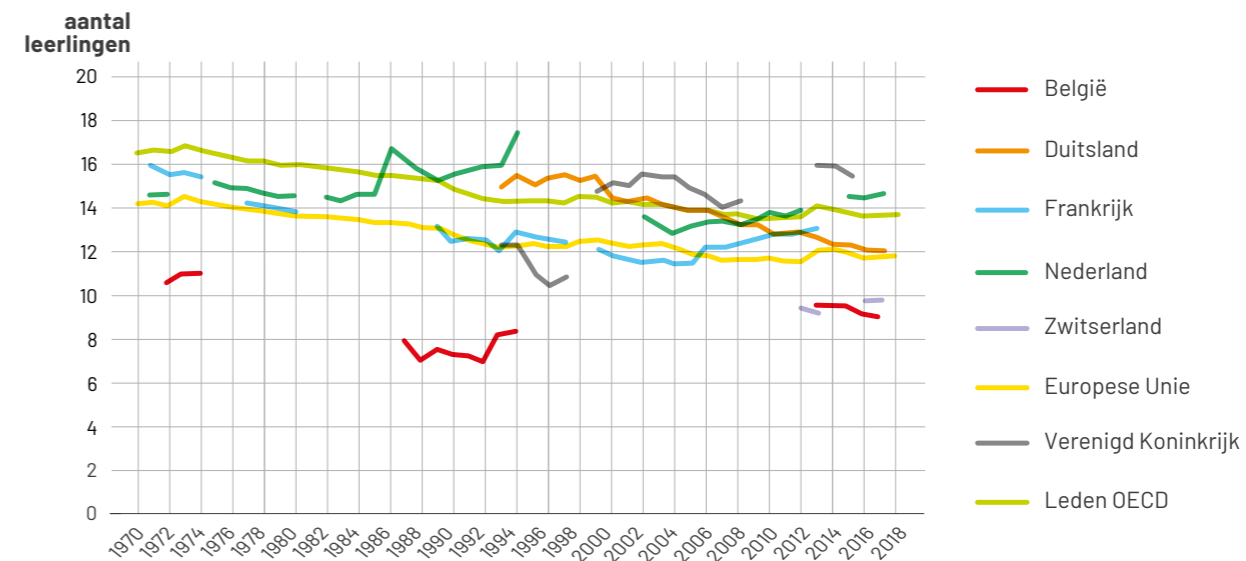
INDICATOR 17



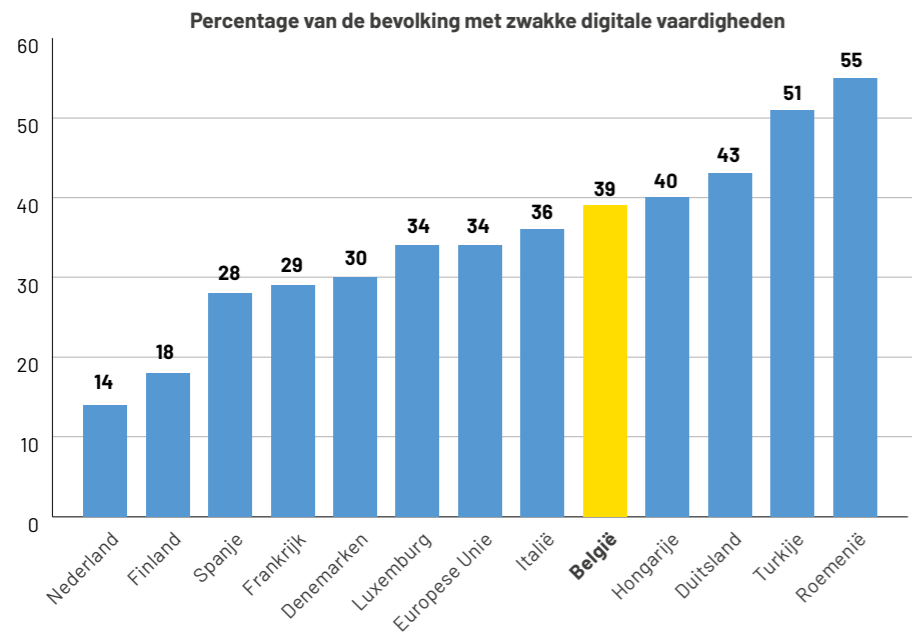
Aantal leerlingen per leraar in het secundair onderwijs

Het aantal leerlingen per leraar in het secundair onderwijs ligt omzeggens nergens lager dan in België. Officieel dan toch, want het lerarentekort is overal zichtbaar in ons land... Hoe kan dat?

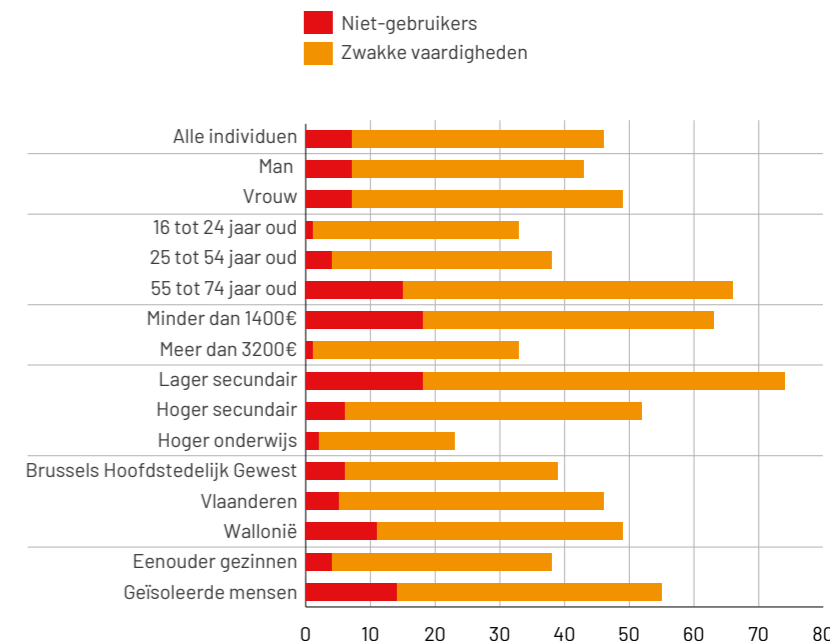
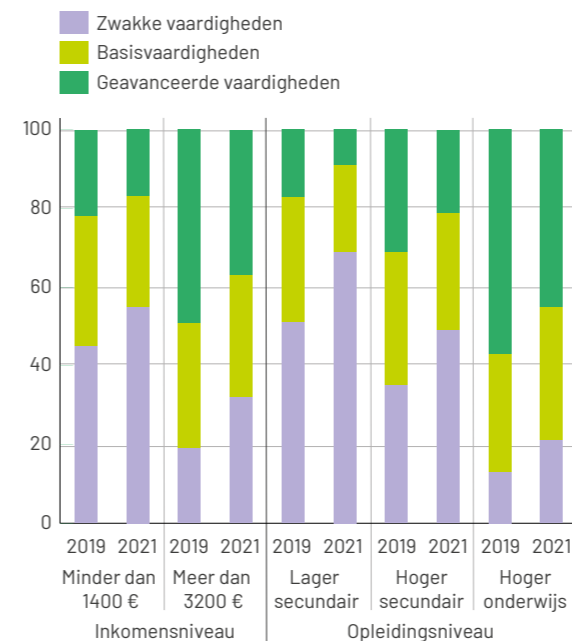
CAPACITEIT OM TE LEREN EN OM TE PARTICIPEREN



Digitale kwetsbaarheid kan worden gedefinieerd als individuen of bevolkingsgroepen die in het bijzonder zijn blootgesteld aan de risico's die gepaard gaan met het gebruik van digitale technologieën. Dit kan een gebrek aan toestellen, toegang of vaardigheden zijn. In tegenstelling met wat je zou kunnen verwachten, blijkt die digitale kwetsbaarheid de laatste jaren eerder toegenomen dan afgenomen te zijn.



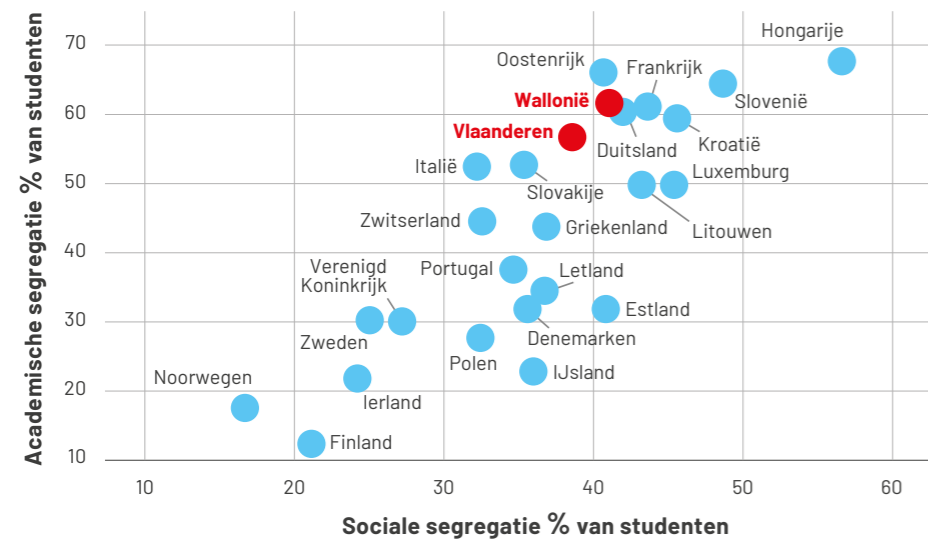
% kwetsbare individuen



Academische en sociale segregatie in België

INDICATOR 20

Het Belgische onderwijsstelsel wordt gekenmerkt door aanzienlijke "segregatie", waarbij sociale segregatie op schoolniveau (scholen waarvan leerlingen ofwel een relatief hoge of relatief lage socio-economische achtergrond hebben) als op academisch niveau (scholen waar leerlingen ofwel relatief sterke of relatief zwakke schoolresultaten halen). Dat maakt dat het verschil in/de keuze voor scholen een uitgesproken sterk effect heeft op de leerprestaties in ons land.

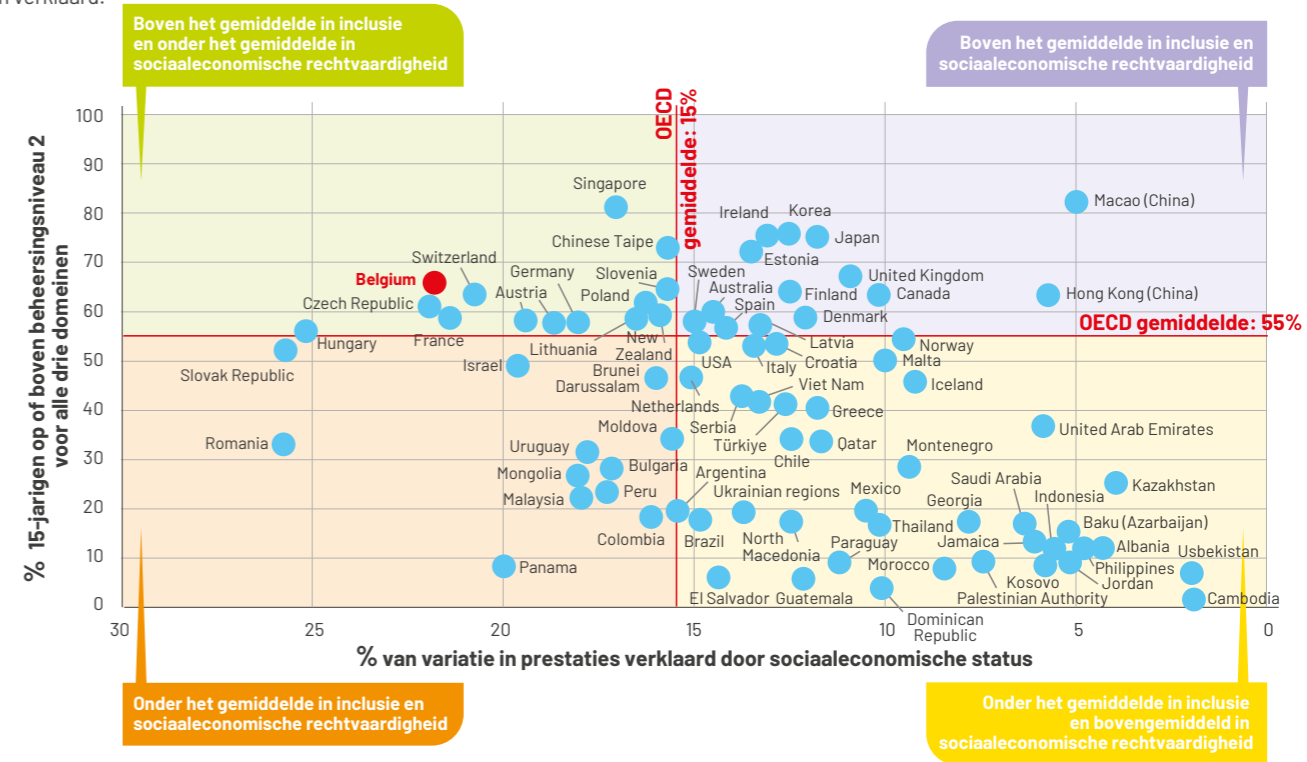


BRON: [Hirtt, N. \(2020\)](#)

INDICATOR 20

Alternatief voor 2022: uit OECD, PISA 2022 Results : The State of Learning and Equity in Education.

PISA 2022 definieerde "equity in education" in termen van twee gezamenlijk noodzakelijke en voldoende voorwaarden: fairness en inclusie. Inclusie wordt hier gemeten als het percentage van zwakke presteerders in minstens één vak; fairness als de variatie in de wiskunde prestaties die door de socio-economische status worden verklaard.

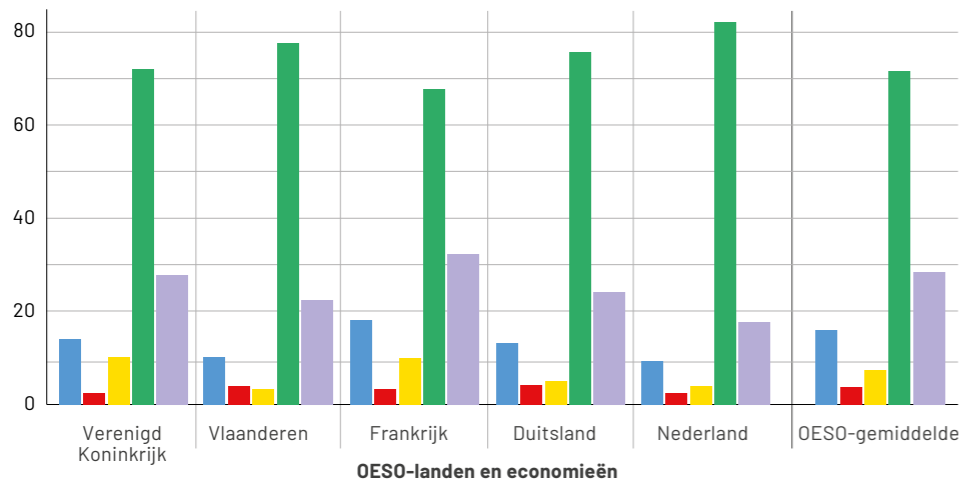


BRON: [OECD, PISA 2022 Results](#)

Naast de PISA-studie die internationaal studentenprestaties meet, organiseert de OESO periodiek ook de PIAAC-studie die de vaardigheden van volwassenen meet. Voor België is de data alleen voor Vlaanderen beschikbaar.

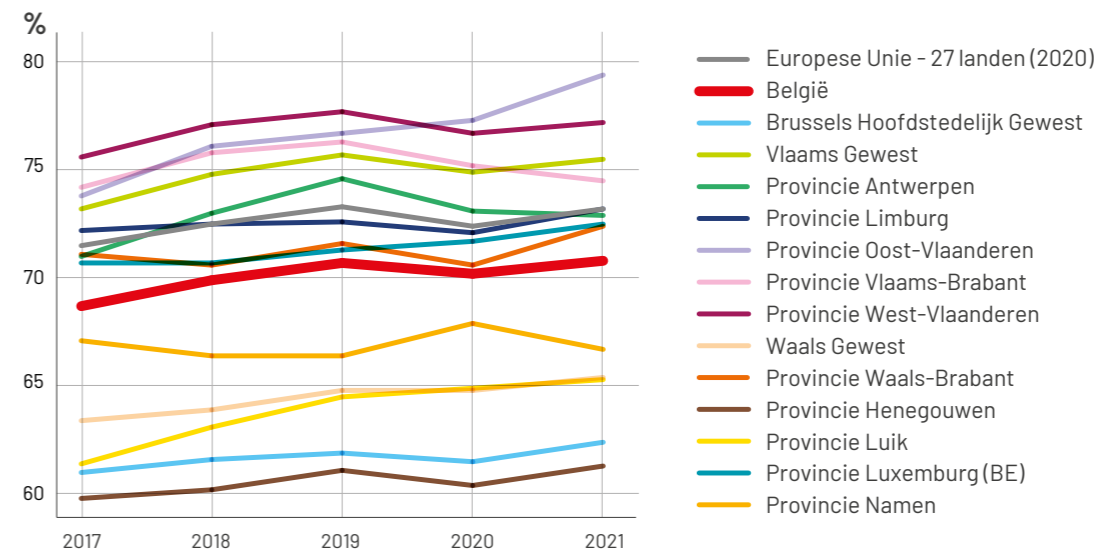
Deze indicator en de volgende, net zoals voortijdig schoolverlaten, worden geselecteerd vanwege hun negatieve impact op het leven van individuen en op de gemeenschap. Functioneel analfabetisme verwijst naar de situatie van mensen die, ondanks het feit dat ze een opleiding hebben genoten en op een basisniveau kunnen lezen en schrijven, moeite hebben om deze vaardigheden effectief in hun dagelijks leven te gebruiken. Dit betekent dat ze problemen kunnen hebben met het begrijpen van complexe teksten, het schrijven van documenten, het volgen van schriftelijke instructies of het interpreteren van informatie in verschillende contexten, zoals werk, persoonlijk financieel beheer, gezondheidszorg en burgerparticipatie.

Wie daarbij lager dan niveau 2 scoort, heeft het moeilijk om zich persoonlijk te ontwikkelen en deel te nemen aan de steeds complexere samenleving.

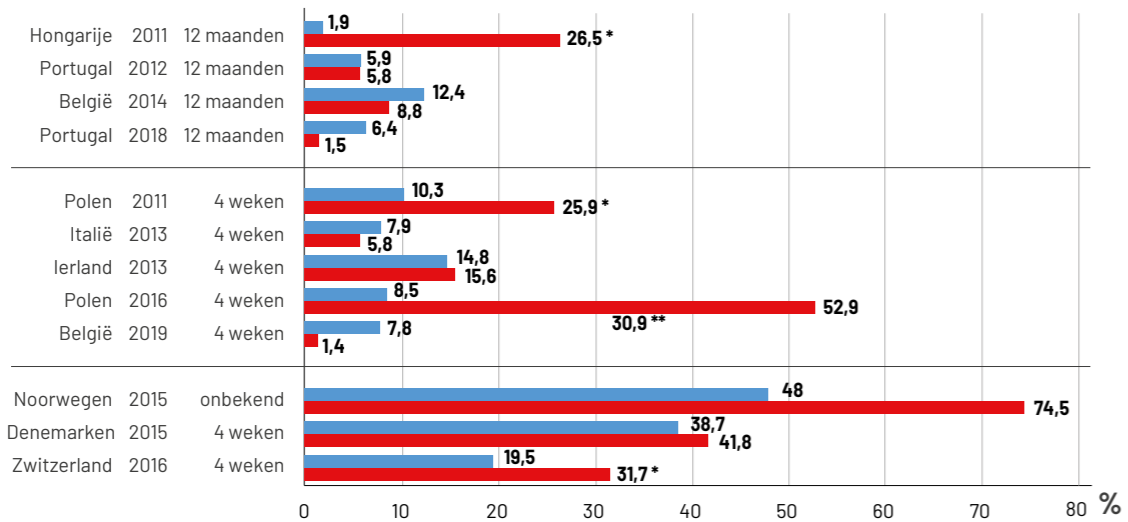


- Op of onder niveau 1 in zowel geletterdheid als gecijferdheid
- Alleen op of onder niveau 1 in geletterdheid
- Alleen op of onder niveau 1 in gecijferdheid
- Op of boven niveau 2 in zowel geletterdheid als gecijferdheid
- NIET op of boven niveau 2 in zowel geletterdheid als gecijferdheid

Werkgelegenheidscijfers per NUTS-2 regio's



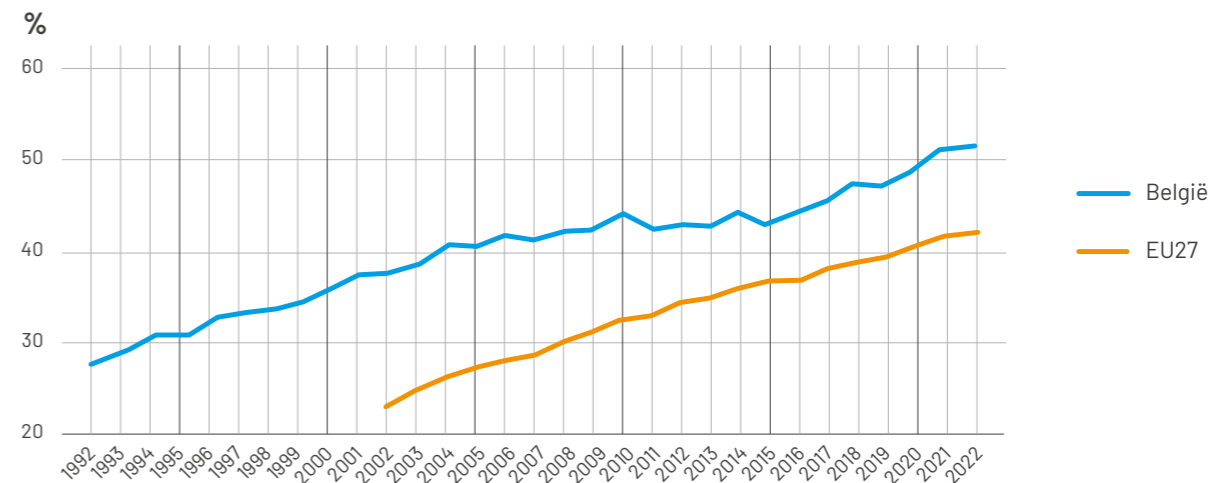
% vrijwillig engagement in Europese landen die de ILO-module hebben geïmplementeerd



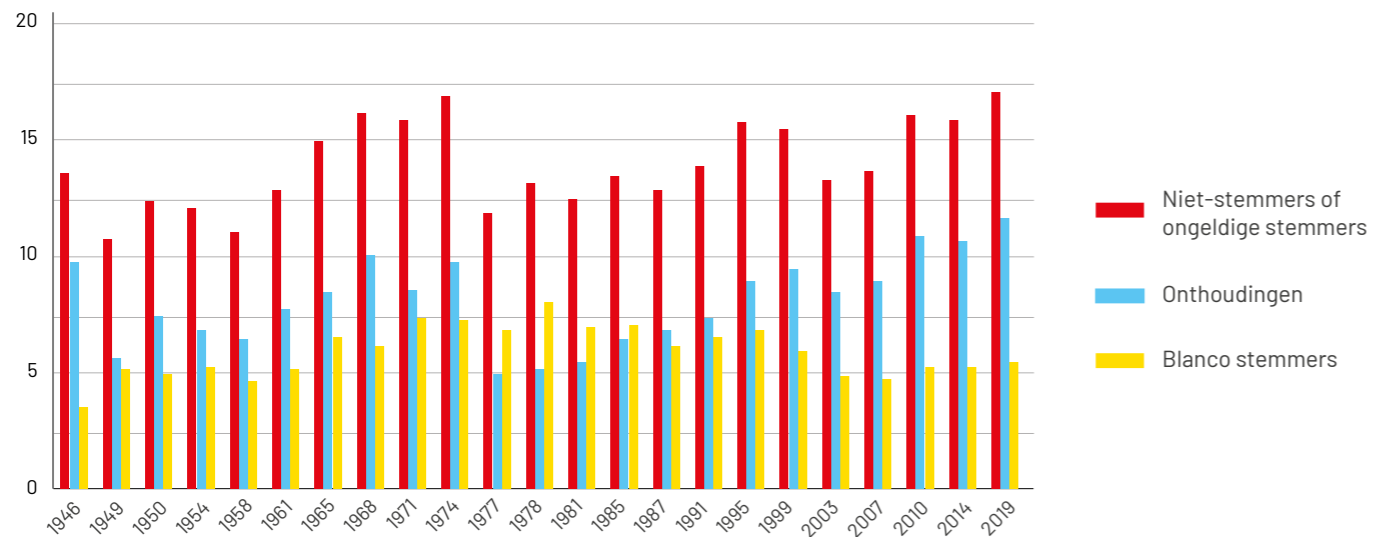
Formeel
Informeel

* % inclusief vrijwilligerswerk binnen de uitgebreide familie
** % exclusief vrijwilligerswerk in de uitgebreide familie

Diploma's in het hoger onderwijs - België en internationale vergelijking - percentage 25-34 jarigen

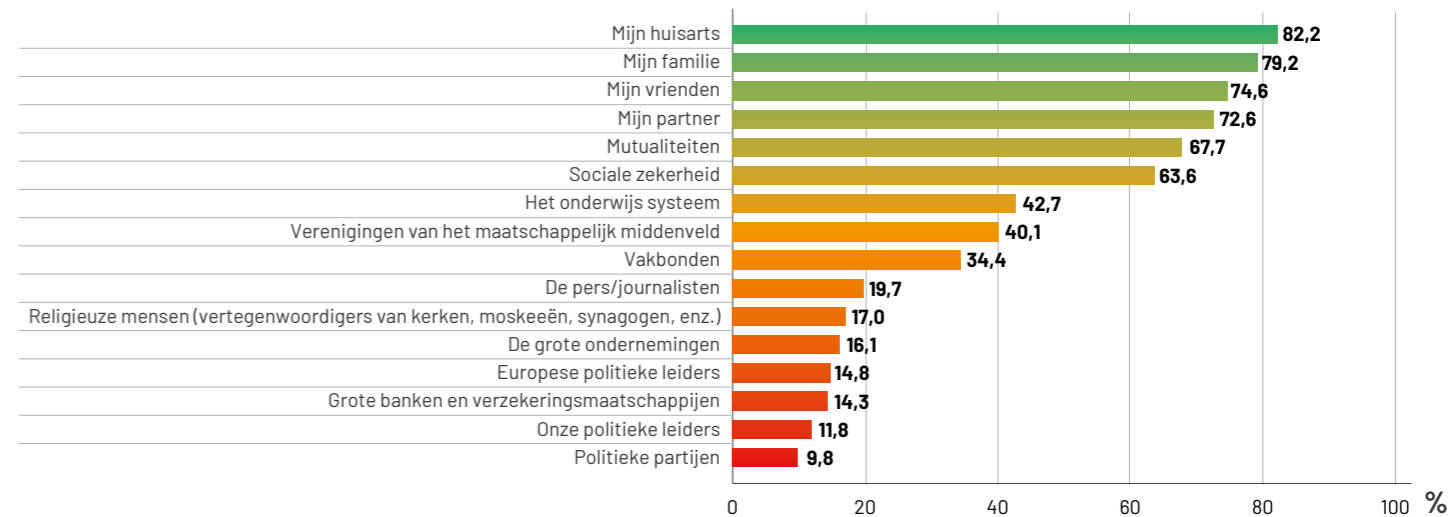
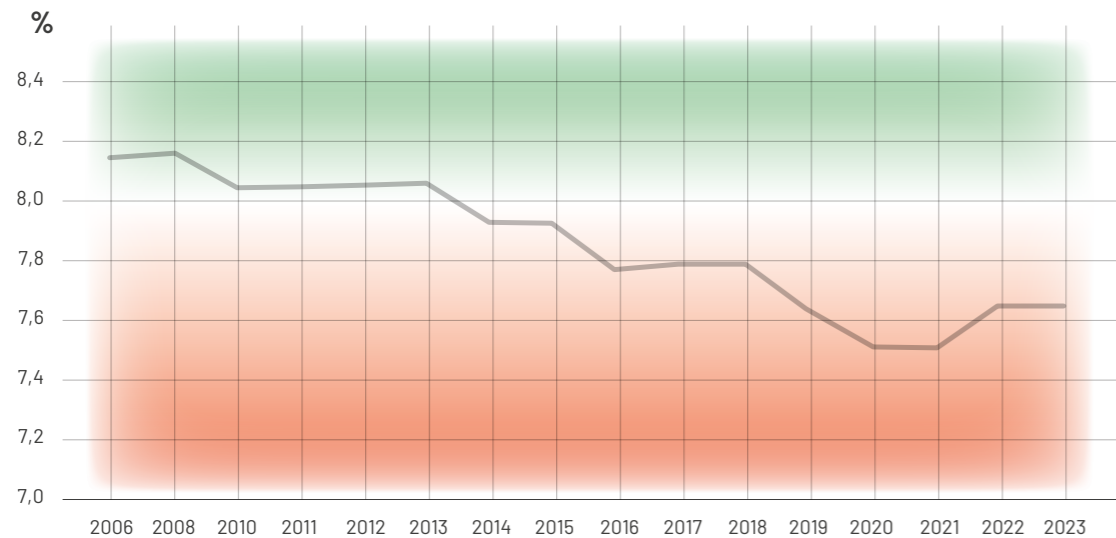


Verkiezingen voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers



GOVERNANCE

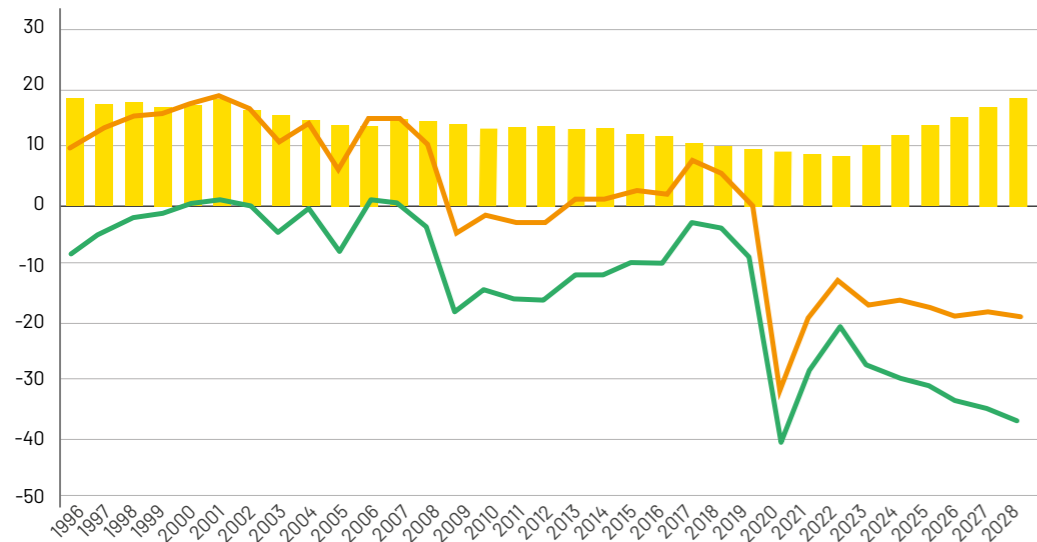
Evolutie van de Democracy Index in België



Evolutie van het overheidstekort

INDICATOR 28

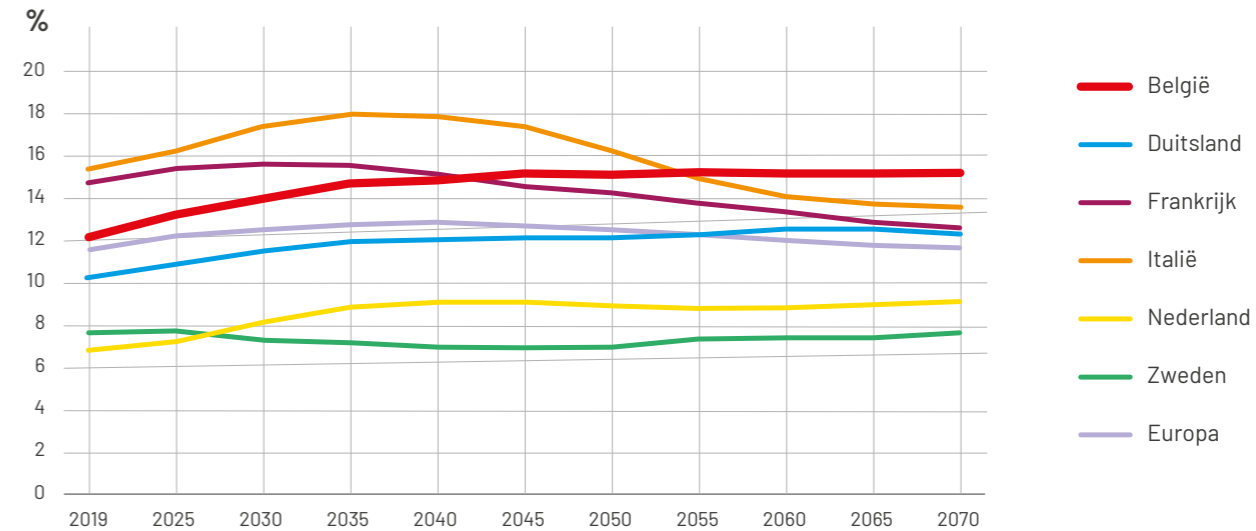
Primair en vorderingensaldo van de overheid



Aandeel van de pensioenuitgaven in het bbp

INDICATOR 29

Bruto overheidsuitgaven voor pensioenen (% bbp)

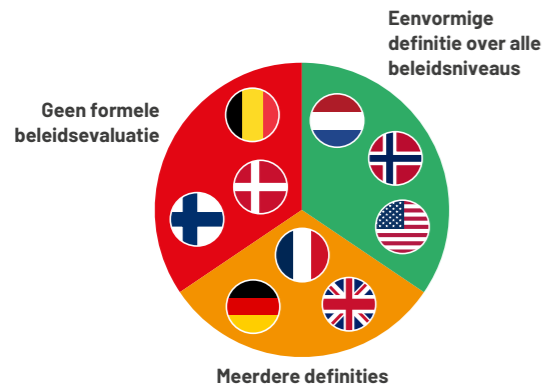


De rol van beleidsevaluatie

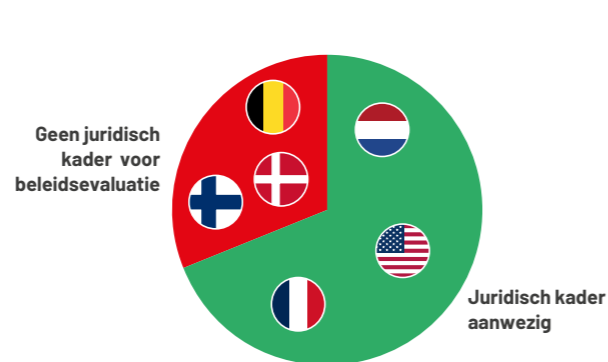
INDICATOR 30

De globale situatie en evolutie die we aan de hand van deze indicatoren kunnen zien, zijn als positief, negatief of neutraal in te schatten, hoe bediscussieerbaar die kwalificatie ook kan zijn.

Formele definitie van beleidsevaluatie door overheden



Aanwezigheid van een wettelijk kader voor beleidsevaluatie bij de overheid



Levensbelangrijke indicatoren

	Evolutie / situatie
Evolutie van het aantal alleenstaanden en eenoudergezinnen	1 ●
Evolutie van overgewicht en obesitas	2 ●
Evolutie van het percentage voortijdige schoolverlaters	3 ●
Evolutie van onze ecologische voetafdruk	4 ●
Evolutie van de productiviteitsgroei	5 ●
Evolutie van de effectiviteit van de overheid	6 ●
Evolutie van perceptie van welzijn	7 ●

Duurzame energie en infrastructuur

Bruto investeringen in vaste activa door de overheid	8 ●
De ont koppeling tussen groei en broeikasgasuitstoot	9 ●
Subsidies voor fossiele brandstoffen	10 ●
Global Innovation Index van de Wereldorganisatie voor de Intellectuele Eigendom	11 ●
Vergelijking van spin-offs in België en Zwitserland	12 ●

Levenskwaliteit

Verdeling van de uitgaven voor gezondheidszorg	13 ●
Evolutie van langdurige arbeidsongeschiktheid volgens ziekte	14 ●
Trends in levensverwachting en gezonde levensverwachting	15 ●
Evolutie van de huisvestingskost	16 ●
Gebrekkige huisvesting volgens huishouden in België	17 ●

Capaciteit om te leren en te participeren

Aantal leerlingen per leraar in het secundair onderwijs	18 ●
Digitale kwetsbaarheid	19 ●
Academische en sociale segregatie in België	20 ●
Functioneel analfabetisme	21 ●
Werkzaamheidsgraad per regio	22 ●
Niveau van vrijwilligerswerking	23 ●
Aantal afgestudeerden in het hoger onderwijs	24 ●
Evolutie van niet-stemmers, blanco en ongeldige stemmen	25 ●

Governance

Economist Intelligence Unit's Democracy Index 2023	26 ●
Vertrouwen in anderen en in instellingen	27 ●
Evolutie van het overheidstekort	28 ●
Aandeel van de pensioenuitgaven in het bbp	29 ●
De rol van beleidsevaluatie	30 ●

BESLUIT

Wat we vooral beogen met dit dashboard is: in welke richting evolueert ons land tijdens de komende jaren? Hoe meten we de vooruitgang of achteruitgang als het gaat om levenskwaliteit, financiële houdbaarheid, ecologische duurzaamheid? Beschouw de onderstaande tabel dan ook als een nulmeting, een vertrekpunt richting een beter België.

